

Minor Research Project

on

ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਕਟ

Submitted By :

Dr. Manjeet Kaur

Assistant Professor in Post-Graduate Department of Punjabi

R.S.D. College, Ferozepur City.

Principal Investigator of UGC Sponsored Minor Research Project

F.No.8-4(81)/2015(MRP/NRCB) Dated:31 December,2015

**Entitled:Vishav Sabhiyachar Di Nirman Prakrya Ate Sthanak
Sabhiyacharan Da Sankat**

Submitted To

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION

Bahadur Shah Zafar Marg, New Dehli-110002

Summary of Findings

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਮਾਨਵੀ-ਸਮਾਜ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਪਨਪਨ ਪਿੱਛੇ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ ਬਣੇ, ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿਰਜੇ ਗਏ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਖ਼ਪਤਕਾਰੀ ਮੰਡੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਣ-ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਸੰਬੰਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ -ਮੰਡੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਜੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ -ਮੰਡੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਸਦਕਾ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਤਪਾਦਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਆਰਥਿਕਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਸਿਸਟਮ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਬੇਸ਼ੱਕ ਆਰਥਿਕ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਖ਼ਾਤਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਆਦਿ) ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਖ਼ਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਗਹਿਰੀ ਪਰ ਅਦਿੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਉਪਰਲੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਅਸਰ ਛੱਡਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਸੰਸਾਰ-ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਅਜੋਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਸਮਾਨ ਉਪਭੋਗੀ-ਪੈਟਰਨ ਸਿਰਜਣ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਨ ਉਪਭੋਗੀ-ਪੈਟਰਨ (**Same Consumption Pattern**) ਵਿਚੋਂ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ (**Global Culture Process**) ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ (**Global Culture**) ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਚਰਚਿਤ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾ ਹੋ ਕਿ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ (ਸ਼ਗਰਫਕਤਤ) ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਪਦਾਰਥਕ-ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿਰਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਗਲੋਬਲ-ਪਿੰਡ (**Global Village**) ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਲੋੜਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋ ਨਿਬੜਨ। ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੋਕ-ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵੀ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰ-ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਾਸ਼ੀਆਕ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵ-ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦਬਦਬੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵੀ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਉਲਝਣ ਤੋਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ-ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਮਾਧਿਅਮਾਂ/ਸੰਦਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਤਕਰੀਬਨ ਨਾ-ਮੁਮਕਿਨ ਸੀ। ਖ਼ਪਤਵਾਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਪਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅੰਦਰ **Luxury** ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਵੀ-ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਤਿ-ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰੋਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਉਪਰ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸਦਕਾ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਣ-ਕਿਆਸੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਪਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ/ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ-ਪੱਧਰ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਭਰਮ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਟ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ/ਬਹੁ-ਕੋਨਾਂ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੰਜਾਬੀ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਕਟਮਈ ਸਥਿਤੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਤ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਕਾਲੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁੰਗਾਰਾ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਕਟਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਦਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਿੰਨ ਸਥਾਨਕ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ-ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਿਭਿੰਨ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਂਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਭਾਂਤ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ-ਸਿਸਟਮ ਉਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਸਤੂ-ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਕ ਸੰਤੁਲਿਤ, ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਸੋਚ ਅਪਣਾ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁ-ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜੋਕੀ ਬਦਲਾਵ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਹੱਲ ਨਾ ਲੱਭੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹੋਂਦਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮਾਨਵ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਗਵਾ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਾਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸਾਰਥਿਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਹਿਤਲ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਭਵਿੱਖਮੁੱਖੀ ਸਾਰਥਿਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।

Achievements from the Project

1. ਸੰਬੰਧਤ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਉਲੀਕਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਹੈ।
2. ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
3. ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸੰਕਟਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। (ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ)
4. ਸੰਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।
5. ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭਵਿੱਖਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

Contribution to the Society

‘ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਕਟ’ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਇਕਾਈਆਂ ਵਾਸਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਚੌਖਟੇ ਨੂੰ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪਹੁੰਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰੋਹਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਸਥਾਨਕਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏਗੀ ਉੱਥੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਗੌਰਵਮਈ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਕਰਵਾਏਗੀ। ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸੰਕਟਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੰਬੰਧੀ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਨਾਲ ਜਨ-ਸਧਾਰਨ ਅੰਦਰ ਸਥਾਨਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਤ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਬੰਧਤ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖੋਜ-ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖੋਜਾਰਥੀ ਨਵੀਂ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਖੋਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਬੰਧਤ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਵਿਭਿੰਨ ਕੋਨਾਂ ਤੋਂ ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ।

(Dr.Manjeet Kaur)

PRINCIPAL INVESTIGATOR